

Дастурамал
дар бораи тартиби пур кардани Шакли №1-молия, семоҳа- солона,
Ҳисобот дар бораи нишондиҳандаҳои асосии фаъолияти молиявӣ ва қарздорӣ
корхона (ташкilot)

Ҳамаи субъектҳои хоҷагидори соҳаи кишоварзӣ, корхонаю ташкilotҳои кооперативи истеҳсоли, ки дар ҳисобу китоби хоҷагӣ қарор доранду тарози (баланси) мустақил доранд ва шахси ҳуқуқӣ мебошанд, ҳамчунин ташкilotҳои, ки дар ҳисобу китоби хоҷагӣ қарор надоранду аммо аз хоҷагидорӣ, фаъолияти тиҷоратӣ ва ғайра даромад (фоида) мегиранд, ҳисоботи мазкуро пешниҳод менамоянд.

Дар сатри 001 “Пули нақд (нетто) аз фурӯши молҳо, маҳсулот, кор ва хизмат (бе андоз аз арзиши иловашуда, аксизҳо ва дигар андоз аз маҳсулот) нишон дода мешавад: пули нақд аз фурӯши молҳо ва маҳсулот; мадохилоти вобаста ба иҷрои кор ва хизматрасонӣ ва ба амал баровардани амалиёти хоҷагидорӣ, ки даромад аз фаъолияти намудҳои маъмули мебошад, корхона дар ҳисоби муҳосибавӣ мувофиқи шароитҳои муайян шуда барои этироф кардани вай аз ҷониби санадҳои меъерӣ этироф карда шудааст.

Пули нақд бо маблағ, бо ифодаи пул ҳисоб карда, аз ҷумла шартҳои созишномаҳо оид ба фурӯши молҳо, маҳсулот иҷрои қору хизматрасонӣ (бо назордошти кам (зиёд кардани нарх, фарқияти маблағ, тағйироти шартҳои созишнома, ҳисоби воситаҳои ғайрипулӣ ва ғайраҳо) нишон дода мешаванд.

Корхонаҳои, ки барои муайян намудани пули нақд аз фурӯш ва натиҷаҳои молиявӣ то лаҳзаи ба фурӯш баровардани маҳсулот (иҷрои қору хизматрасонӣ) ба онҳо иҷозат дода шудааст, пули нақдро ба андозаи арзиши маҳсулоти фурӯхташуда (қору хизматрасонӣ) баъди ба фурӯш баровардани маҳсулот (иҷрои қору хизматрасонӣ) ва пешниҳоди ҳуҷҷатҳои ҳисобу китоби харидорон ҳисоб мекунанд;

Корхонаҳои ғайритиҷорати, ки аз фаъолияти соҳибкорӣ даромад мегиранд, мувофиқи қоидаҳои инъикоси пули нақди корхонаҳои тиҷоратӣ пули нақдро инъикос менамоянд.

Дар сатри 002 «Хароҷот барои истеҳсоли молҳои фурӯхташуда, маҳсулот, кор ва хизматрасонӣ» нишон дода мешавад;

- корхонаҳои истеҳсоли- хароҷот барои истеҳсоли маҳсулоти (қору хизмати) фурӯхташуда;

- корхонаҳои, ки фаъолияти худро дар соҳаҳои савдо ва хӯроки умумӣ ба хароҷоти муомилоте, ки барои фурӯши молҳои ба фурӯш баровардашуда, маҳсулот, қору хизматрасонӣ ба амал мебароранд;

- ташкilotҳои, ки дар ҳисоби хоҷагӣ қарор надоранду аммо аз фаъолияти хоҷагидорӣ ва ғайраҳо даромад мегиранд, хароҷотро дар бораи тиҷорати амалӣ сохтани ин фаъолиятҳо нишон медиҳанд.

Дар сатрҳои 003 «Хароҷоти тиҷоратӣ (хароҷоти муомилот)» корхонаҳои истеҳсоли хароҷотро дар бораи фурӯши маҳсулот инъикос менамоянд.

Корхонаҳои савдо, таъминоту фурӯш ва миёнарав маблағи хароҷоти муомилотро, ки ба ҳисоби муҳосибавии баҳисобгирӣ ба ҳисоб гирифта шуданду ба молҳои фурӯхташуда ва санадшуда тааллуқ доранд, инъикос мешаванд.

Тартиби тақсими хароҷоти муомилот дар байни молҳои фурӯхташуда ва боқимондаи молҳо дар давраи ҳисобот ба таври анъанавӣ боқӣ мемонад, яъне мисли пештара ҳисобу китоби дахлдор тартиб дода мешавад.

Дар сатри 004 «Хароҷоти идоракунӣ» дар ҳамин ҳолате аз тарафи корхонаҳои истеҳсоли пур карда мешавад, ки хароҷоти идоракунӣ дар ҳисоби 26 «Хароҷоти умумихоҷагӣ» ба назар гирифта шудаанд, мутобик дар сиёсати ҳисоби муқараршуда ба санад хароҷот расонда мешавад.

Корхонаҳои савдо, таъминоти фурӯш сатри мазкурро пур намекунанд.

Корхонаҳои касбии иштирокчиёни бозори қоғазҳои қимматнок дар сатри мазкур маблағи хароҷоти фаъолиятшонро инъикос менамояд.

Дар сатри 005 «Ҷоида (зарар) аз фурӯши молҳо» бо роҳи ҳисоби китоби пули нақди холис - арзбӣ тарҳи арзиши аслии пурраи маҳсулоти фурӯхташуда, кору хизматрасонӣ дар корхонаҳои истеҳсоли ва арзиши аслии амалии молҳои фурӯхташуда дар корхонаҳои савдо муайян карда мешавад.

Дар сатри 006 «Ҷоиҳои гирифташуда» маблағҳои ҳисобшаванда мувофиқи ҷоиҳои дар созишномаҳо нишондода шуда инъикос карда мешавад:

- аз рӯи вомбаргҳо аз амонатҳо, аз рӯи қоғазҳои қимматноки давлатӣ ва ғайраҳо;

- барои пешниҳоди пул ҷиҳати истифодаи корхона;

- барои истифодаи муассисаҳои қарздиҳандаи маблағҳо, ки дар корхонаи муассисаи қарздиҳанда қарор дорад.

Дар сатри 007 «Ҷоиҳои пардохт» маблағҳои ҳисобшаванда мувофиқи қарордодҳо ҷиҳати пардохти ҷоиҳо инъикос карда мешавад:

- аз рӯи вомбаргҳо ва саҳмияҳо;

- барои пешниҳоди маблағҳо (қарзҳо, ва молҳо) ҷиҳати истифодаи корхона.

Ҷоиҳои пардохтшуда аз рӯи маблағҳои қарзӣ, ҳангоме, ки онҳо то санаи қабули арзишҳо ба ҳисоб барои харидани захираҳои моддию истеҳсоли гирифта шудаанд, ба арзиши аслии захираҳои моддию истеҳсоли ҳамроҳ карда мешавад.

Дар сатри 008 «Даромадҳо аз иштирок дар дигар ташкилотҳо» даромадҳо вобаста ба иштирок ба сармояи оинномавии дигар корхонаҳо, ки аз рӯи мӯҳлат мувофиқи ҳуҷҷатҳои таъсисӣ барои гирифтани тааллуқдоранд.

Дар сатри 009 «Даромадҳо аз амалиёти ба гардиши амвол алоқаманд» ва *дар сатри 010 «Хароҷот аз рӯи амалиёти ба гардиши амвол алоқаманд»* маълумотҳо аз рӯи амалиётҳои вобаста, чун қоида, бо гардиши амволи корхонаҳо инъикос карда мешаванд:

- фурӯши воситаҳои асосӣ ва дигар амвол;

- ба иҷора додани амвол;

- таъмину нигоҳдории иқтидорҳо ва объектҳои истеҳсолие, ки сохтмонашон қатъ гардидааст;

- барҳам додани фармоишҳо (қарордодҳои) истеҳсоли;

- қатъ кардан, боз доштани истеҳсолоте, ки маҳсулот истеҳсол намекунанд;

- маблағи ҳисобшаванда ҷиҳати пардохти намудҳои ҷудоганаи андозҳо ва пардохтҳо аз ҳисоби натиҷаҳои молиявӣ мувофиқи тартиботи муқаррар кардаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Дар сатри 011 «Ҷоида (зарар) аз фаъолияти хоҷагӣ-молиявӣ (қору хизматрасонӣ)» натиҷаҳои молиявӣ аз фурӯши маҳсулот, молҳо, қору хизматрасонӣ нишон дода мешавад. Фарқияти пули нақд (холис) аз фурӯши маҳсулот (қору хизматрасонӣ) бо нархҳои амалкунанда бе андоз аз арзиши иловашуда, аксизҳо ва андоз аз фурӯши вай муайян карда мешавад.

Дар сатри 012 «Дигар даромадҳои ғайрисавдо» инъикос карда мешаванд:

- маблағҳои қарздории кредиторӣ ва депонентӣ (амонатгузорӣ), ки мӯҳлати баргардониданишон гузаштааст;

- ҷаримаҳо, пенаҳо, ҷаримаи вайрон кардани аҳдномаҳо, ки мувофиқи қарори суд аз онҳо ситонида шудаанд;
 - мудохилот аз боз гардонидани зарари ба корхона расонидашуда;
 - даромади мутобиқи тартиботи муқарраршуда муайян гардида, ки ба гирифтани дороиҳои ройгон вобаста шаванд, аз он ҷумла аз рӯи қарордод подошшуда;
 - фоидаи солҳои гузашта, ки дар соли ҳисобот ошкор карда шудааст;
 - амволи ба ҳисоб гирифташуда, ки дар натиҷаи инвентаризатсияи зиёдатӣ мебошанд;
 - маблағи дороиҳои то арзбӣ (истисноӣ ғайри кор кардашуда) дар мавридҳои иҷозат додашуда;
 - пардохтҳои иловагӣ ҳисобшаванда ҷиҳати гирифтани аз рӯи муқаррар кардаи Бонки Миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон (тамоюлотӣ андозӣ ҳисобшавандаи амалӣ аз фоида нисбат ба пешпардохтҳои амалӣ);
 - фарқияти маблағҳои, ки ба сабаби бозгардонидани қарзҳо аз рӯи қарзҳои гирифташуда (додашуда) – и вомҳо ба вучуд меояд;
 - фарқияти қурби пулҳо, ки ҳангоми аз нав баҳо додан мутобиқи тартиботи муқарраршуда ба амвол ва ўҳдадориҳо бо ифодаи асъори хориҷӣ ба вучуд меояд;
 - дигар даромадҳои, ки аз рӯи қарзи ҳисоби дахлдор тааллуқ дорад.
- Дар сатри 013 «Дигар хароҷоти ғайрисавдо» инъикос карда мешаванд:*
- маблағи аз арзон кардани дороиҳо (ба истисноӣ ғайригардиш) дар ҳолатҳои иҷозат додашуда (захираҳои истеҳсоли, маҳсулоти тайёр, молҳои дар охири соли ҳисобот);
 - маблағҳои қарздорӣ дебиторӣ, ки муҳлати пардохташон кайҳо тамом шудааст;
 - маблағҳои қарзҳои ғайриасосӣ барои ситонидан;
 - ҷаримаҳо, пенаҳо барои вайрон кардани шартҳои аҳдномаҳо, ки корхонаҳои қарздор эътироф кардаанд:
 - зарарҳои солҳои гузашта, ки дар соли ҳисобот ошкор карда шуданд;
 - бозгардонидани зарарҳои расонида шуда ба корхона;
 - фарқияти қурби пулҳо, ки мувофиқи тартиботи муқарраршуда ҳангоми азнав арзбӣ кардани амвол ва ўҳдадориҳо бо ифодаи асъори хориҷӣ ба вучуд омадаанд;
 - зарарҳо аз рӯи санади масрафи қарзҳои пештар ҳукмшуда аз рӯи дуздӣ, ки ба сабаби қобилият надоштани ҷавобдиҳанда ҳуҷҷатҳои иҷроияро суд баргардонидаст;
 - зарарҳо аз дуздидани маводҳои арзишнок ва ғайраҳо, ки мувофиқи қарори суд гунаҳгор муайян карда нашудааст;
 - хароҷоти судӣ;
 - фарқияти маблағҳои, ки ба сабаби бозгардонидани қарздорӣ аз рӯи қарзҳои гирифташуда, вомҳои гирифташуда (додашуда) ба вучуд омадаанд;
 - зарарҳо аз хориҷ кардан ва дигар санадҳои масрафи амвол, ки дар ҳисобҳои баҳисобгирии муҳосибавӣ ҳангоми хориҷ шудани объектҳои воситаҳои асосӣ ва дигар дороиҳо дар натиҷаи корношоямӣ барои баҳрабардории минбаъда, фарсудашавӣ, гум кардани қобилияти истифода, мувофиқи аҳднома ҳамчун тухфа бахшидашуда ошкор карда шудаанд, бинобар ин сабаби ба даст надаромадани даромадҳои муайян мебошад;
 - дигар хароҷоте, ки аз рӯи дебети ҳисоби дахлдор барои инъикос кардан тааллуқ доранд.

Дар сатри 014 “Фоида (зарар)-и давраи ҳисобот” аз ҷамъбасти сатрҳои 011 ва 012 ва тарҳи сатри 013 ҳосил мешавад.

Дар сатри 015 аз рӯи моддаи “Андоz аз фоида” тавсиф дар ҳисобҳои муҳосибӣ оид ба ҳаҷми маблағи андоz аз фоида (даромад), ки корхонаҳо мутобиқи қонунгузори муқарраршудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳисоб намудаанд, нишон дода мешавад.

Дар сатри 016 аз рӯи моддаи “воситаҳои мавҳум” маблағе нишон дода мешавад, ки дар давоми давраи ҳисоботӣ аз руи дебити “Истифодаи фоида” ба ҳисоб гирифта шудааст:

пардохти ҳисобшуда ба буҷет аз ҳисоби фоидаи боқимонда дар ихтиёри ташкилот ва андешидани ба ҳисоби «Истифодаи фоида»:

маблағчудокунӣ барои мақсадҳои хайриявӣ:

маблағчудокунӣ барои таъсиси сармояи захиравӣ, сармоя барои андӯхт ва истеъмоли ва фондҳои дигар, агар таъсиси онҳо дар ҳуҷҷатҳои таъсисотӣ ва сиёсати баҳисобгирӣ қабул шуда бошад. Дар сурате, ки агар ташкилот фондҳои номбаршударо таъсис намедихад, аз рӯи моддаи мазкур хароҷотҳои мувофиқи ба ҳисоби фоида боқимондаи дар ихтиёри ташкилот вогузоршуда (ба истиснои хароҷот барои сармоягузориҳо ва сармоягузориҳои дигар молиявии дарозмуддат) нишон дода мешаванд.

Дар сатри 017 «Фоида (зарар) - и тақсимнашавандаи давраи ҳисобот» дар давоми сол фоида (зарар) - и тақсимнашавандаи давраи ҳисобот ва маблағи холис (нетто) нишон дода мешавад. Вай ҳамчун фарқи байни натиҷаи молиявӣ дар давраи ҳисобот ва ҳисобшаванда ҷиҳати пардохти маблағи андоz ва дигар пардохтҳои ҳатмӣ ба ҳамин монанд аз ҳисоби фоидаҳо мувофиқи қонунгузорӣ ҳисоб карда шавад.

Дар фасли 018 «Барои маълумот» маълумотҳо дар бораи маблағи фоидаи ба ихтиёри корхона тааллуқ дошта, арзиши миёнаи воситаҳои асосии истеҳсолӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ, фондҳои гардишкунандаи моддӣ ва шумораи миёна дар рӯйхат будаи кормандон оварда мешаванд.

Дар сатри 019 Арзиши миёнаи воситаҳои асосӣ аз рӯи формулаи зерин муайян карда мешавад: ҷамъи 50 фоизи бақия дар оғози давра, 50 фоизи бақия дар охири давра ва 100 фоизи бақияи дигар давраҳо гирифта шуда, ба миқдори моҳҳои давраи ҳисоботӣ тақсим карда мешавад.

Дар фасли II «Истифодаи маблағ» самтҳои амали истифодаи маблағҳои худӣ ва ҷалб кардашудаи корхона инъикос карда мешаванд.

Дар сатри 023 ба сатри 069 сутуни 2 баробар мешавад.

Дар сатри 024 ба сатри 070 сутуни 2 баробар мешавад.

Дар сатри 025 самтҳои маблағҳо «Барои рушд ва тақмили истеҳсолот», яъне барои инкишоф додани корхонаҳои истеҳсолӣ ва дигар ба ҳамин мақсадҳо, ки дар ҳуҷҷатҳои таъсисӣ пешбинӣ шудаанд, барои таъсиси амволи нави корхонаҳо, барои баргардонидан, адо кардани қарзҳои бонк, пардохти фоизҳо оид ба қарзҳои илова аз муқаррарот, ки қонунгузорӣ муқаррар кардааст, пардохти фоизҳои қарзҳо (ссудаҳо), барои пурра кардани камбудии воситаҳои гардиши худӣ барои харидани воситаҳои асосӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ, инчунин барои қарзҳои (ссудаҳо) муҳлатнок кутӯҳ, ва дарозмуддат гирифташуда нишон дода мешавад.

Дар сатри 036 «Барои рушди иҷтимоӣ» маблағҳо (фоидаҳо ва ғайраҳо) - ё ки барои татбиқи тадбирҳои оид ба рушди иҷтимоии корхонаҳо ва дигар ба ҳамин монанд чорабиниҳо ва корҳои, ки барои ташкили амволи навъи корхонаҳо оварда намешаванд, нишон дода мешаванд.

Дар сатри 043 «Пардохтҳо ба кормандоне, ки ба фонди музди меҳнат дохил мешаванд» хароҷоти вобаста ба пардохти пули нақд ба кормандони кор кунандае, ки

ба восита ба пардохти музди меҳнат вобаста нестанд (мукофотпулӣ аз рӯи ҷамъбасти корҳои солона, подоши яквақта, кӯмаки моддӣ, пардохти кӯмакпулии яквақта барои ба нафақа баромадан, иловапулӣ ба нафақаҳо ва дигар намудҳои пардохт).

Дар сатри 045 «Пардохтҳои хоси иҷтимоӣ» хароҷоти ба пардохти пули нақд вобастанабуда (барои арзон кардани арзиши хӯрок ва тақвияти ғизо, имтиёзҳо ба қисми пардохти рафту омад ба ҷои кор бо нақлиёти истифодаи умумӣ, пардохтани арзиши пардохти хонапулӣ ба коргарон, харидани доруворӣ барои муассисаҳои табобатию беҳдошти, ки дар тарози (баланси) корхонаҳо қарор доранд ва дигар хизматҳои, ки дар ширкатҳои ройгон ё имтиёзнок пешниҳод карда мешаванд) инъикос карда мешаванд.

Дар сатри 054 «Дигар хароҷотҳо ва пардохтҳо» хароҷоте, ки дар сатрҳои гузашта номбар карда нашудаанд (ғайр аз маблағҳои, ки ба арзиши аслиҳамроҳ карда мешаванд) инъикос карда мешаванд.

Дар қисми 1. «Барои маълумот» «Пардохт ба буҷет» пардохтҳо ба буҷете, ки корхонаҳо аз ҳисоби ҳамаи манбаъҳо мувофиқи қонунгузорию андози ҷумҳурий анҷом медиҳанд, нишон дода мешаванд.

Дар қисми 2. «Пардохтҳо ба фондҳои ғайрибуҷетӣ ва дигар фондҳо» пардохтҳои анҷомдодаи корхонаҳо мувофиқи қонунгузорию амалкунанда нишон дода мешаванд.

Раёсати системаи ҳисобҳои
миллӣ ва омили молия